

Theo Jansen, *Tweeklappende hamer 3*

Theo Jansen. Tekens van strandbeesten

Vanaf 1990 maakt Theo Jansen strandbeesten die hij uittest op het strand van Scheveningen. Eigenlijk is zijn hele oeuvre 'Work in Progress' tot het ultieme volmaakte strandbeest. In Heden in Den Haag is nu een tentoonstelling van zijn tekeningen en schetsen te zien. Natuurlijk staat er ook een strandbeeld parmantig de aandacht op te eisen, te midden van de tekeningen. Het is een monumentaal en grappig object dat kleine bewegingen maakt met zijn lijf maar zijn neus met grote zwaaien heen en weer beweegt; kijk mij nu staan.

Door Astrid Tanis

Ze zijn imposant, de beesten. Ze bewegen zich voort, maar planten zich niet voort. Toch zie je wel evolutie. Ze worden geboren en gekweekt op papier door Jansen zelf. In het najaar begint hij aan een nieuw beest waaraan hij in de winter werkt en in de zomer gaan ze het strand op en experimenteert hij ermee. Hij zoekt naar zwakke plekken om ervan te leren en zo het volgende beest te vervolmaken. In dit opzicht wordt ieder beest een verbeterde versie van het voorgaande beest. Ze hebben een bepaalde levenscyclus en als een beest daadwerkelijk strandt op het strand, noemt Jansen de restanten fossielen. In Heden zie je fossielen en tekeningen.

Perfectie

In de bovenzaal hangen de tekeningen en schetsen in een rij naast elkaar. De titels staan in de hoek en alles ontstaat met zwart potlood. Jansen is een goede tekenaar en je kan met hem meedenken op papier hoe iets ontstaat. Soms een grof overzicht en soms een detail. Sommige tekeningen kun je zo aan je muur hangen en anderen bevatten geschreven tekst en aanwijzingen. Dat zie ik als de grove schetsen.

"Zo groeien deze beesten dus", denk ik. Als je Jansen over zijn werk hoort praten, lijkt het alsof hij de beesten werkelijk als levende wezens beschouwt. Hij is de schepper van deze imperfecte wezens en werkt nauwgezet naar meer perfectie. In een benedenzaal hangen de fossielen, en dat zijn restanten van gesneuvelde beesten. De tentoonstelling bevat de geboorte en de dood van de strandbeesten. Ik moet denken aan Jean Tinguely (1925-1991) die ook kinetische objecten maakte en juist de fouten erin waardeerde. Kunst als een soort grap en de lancering van zijn werken binnen het kunstcircuit was steevast de presentatie van de perfecte mislukking. Jansen is een veel serieuzere kunstenaar. De illusie van perfectie jaagt hij nog steeds na, voor hem is imperfectie datgene wat aanzet tot een volgend verbeterd project. De droom van het perfecte strandbeest dat op zichzelf overleeft op het strand onder verschillende weerstypen.

Nut

Ik bezoek de tentoonstelling tijdens de opening. Zoals vaak bij openingen houden de meeste mensen zich op nabij de drank en hapjestaaf. Dat maakt de kunstzaal bijna leeg op een paar gasten na die naar de bewegende neus van het strandbeeld kijken. Ik ben blij met deze gang van zaken, zo kan ik ongestoord naar de verschillende tekeningen kijken. Ze doen me een beetje denken aan Michelangelo, de dromer/uitvinder/kunstenaar, die ook fantaseerde op papier over vliegende voorwerpen of bewegend oorlogstuig. Ook deed hij dit met een virtueuze potloodstreep. De combinatie van oncontroleerbare mogelijkheden en onmogelijkheden maakt dit werkgebied fascinerend. "Waar houdt wetenschap op en begint de kunst" vraag je je hier af. De scheidslijn is voor mij duidelijk. Kunst

heeft altijd een aspect van nutteloosheid in zich. Dat mag je natuurlijk binnen de kunstwereld nooit hardop zeggen, dan komen de argumenten van didactiek, historie en esthetiek om de hoek kijken. Dat klopt, maar neemt niet weg dat kunst ingaat tegen ieder ideaal van praktisch nut. Kunst is de ontmoetingsplek van creatieve droom, fictionele werkelijkheid en esthetische ervaring. Het is de vluchtroute uit de saaiheid van het praktisch nut. Bij het verlaten van de zaal kijk ik nog even naar het beest dat verwaand zijn neus wegdraait. De zaal met fossielen zie ik als een didactisch supplement. Je kan er zien wat voor soort verbindingen Jansen allemaal gebruikt in losse onderdelen om de beesten zowel stabiliteit als bewegelijkheid te geven.

Op een tafel liggen twee imposante boeken met informatie over de kunstenaar en prachtige foto's over al zijn projecten. Dat is waardevol. Zijn beesten hebben het eeuwige leven niet; gedegen fotografische documentatie heeft in dit geval meerwaarde. Daarnaast verkoopt de galerie bouwpakketten waarmee je strandbeesten in het klein zelf kan nabouwen. "Iedereen zijn eigen kleine Jansen in huis" behoort tot de mogelijkheid. Ik voel geen behoefte deze aan te schaffen. Ik moet een beetje denken aan de nummerschilderijen van bijvoorbeeld Rembrandt of van Van Gogh; daar word ik ook niet heel blij van. Een tekening van Jansen wil ik wel in mijn huis hebben maar deze commerciële fruitsels probeer ik maar zo snel mogelijk te vergeten.

Theo Jansen, Strandbeest Drawings, Heden, Den Haag, 26 februari t/m 9 april 2016, daarna van 11 t/m 26 april 2016 in het Atrium, Den Haag, www.heden.nl